

Boodschap van de Tweede Bijzondere Bisschoppensynode voor Europa

Tijdens de zeventiende algemene bijeenkomst die gisteren, donderdag 21 oktober 1999, gehouden werd hebben de synodevaders de boodschap goedgekeurd van de tweede speciale assemblee voor Europa van de bisschoppensynode. *Met vreugde getuigen wij van het 'evangelie van de hoop' in Europa. Moge de God van het leven, de hoop en de blijdschap met u allen zijn!*

Met deze groet die tot een gebed wordt richten de bisschoppen in synode bijeen zich tot u, broeders en zusters in het geloof, en tot al onze medeburgers van Europa. Dit is tevens de uitdaging waarvoor wij allemaal staan in ons leven.

Hoop is mogelijk

1. De mens kan niet leven zonder hoop: het leven zou zinloos en ondraaglijk worden. Maar elke dag weer wordt deze hoop verzwakt, aangevallen en tenietgedaan door zo vele vormen van lijden, angst en dood, hartverscheurend voor vele Europeanen over heel ons continent. Wij kunnen dit klemmend beroep niet negeren. De Geest van God die alle wanhoop overwint laat ons delen in Jezus' 'medelijden' met de schapen zonder herder (vgl. Mc 6,34).

Hierin begeleidt en steunt Hij ons met zijn liefde en medeleven om de moeilijkheden en drama's onder ogen te zien van zoveel mannen en vrouwen – ouderen, volwassenen, jongeren en kinderen – verstoken van gezondheid, onderwijs, werk, onderdak, hun vaderland, onbegrepen en beperkt in hun grondrecht op leven, gelijkheid, vrijheid en vrede.

Inderdaad, broeders en zusters, de mens kan niet leven zonder hoop. Maar is deze mogelijk en wie kan de mens hoop geven als zij veelvuldig, zoals nog onlangs, zo vreselijk in de grond wordt geslagen?

Verlicht door geloof in Jezus Christus, met nederige zekerheid, weten wij dat we u niet bedriegen als we zeggen dat hoop

mogelijk is, zelfs vandaag en wel voor iedereen. In zijn vaderlijke liefde ontzegt God niemand deze mogelijkheid, want Hij wil ieders volledige geluk.

Daarom, met de vreugde en het gezag van hen die spreken in de naam van Christus de Heer die ons gezonden heeft, maken wij onszelf tot ambassadeurs en getuigen van het 'evangelie van de hoop' voor heel Europa. De woorden die de heilige Petrus richtte tot de eerste christenen zijn dezelfde als die wij tot u richten: "Vrees ... niet en laat u niet verontrusten, heilig in uw hart Christus als de Heer, altijd bereid tot verantwoording aan ieder die rekenschap vraagt van de hoop die in u leeft" (1Pe 3,14-15).

Wij geloven in Jezus Christus, de Enige Ware Hoop voor de mensheid en voor de geschiedenis

2. We verkondigen deze hoop vanuit Rome, waar wij door de paus in synode bijeen geroepen zijn dicht bij de graftombes van de apostelen. Dit is de tweede synode die aan Europa is gewijd, en waarin wij ons hebben bezig gehouden met gebed, overdenking en de bespreking van het thema 'Jezus Christus die leeft in zijn kerk, bron van hoop voor Europa'. In de gemeenschap van onszelf als bisschoppen, de Heilige Vader en allen die aan deze synodale bijeenkomst hebben deelgenomen hadden wij een diepe beleving van geloof en liefde, hebben we de aanwezigheid gevoeld van Jezus Christus en ervaren dat Hij onder ons verbleef en werkzaam was, als het ware een herhaling van de geestelijke ervaring van de leerlingen op weg naar Emmaüs (vgl. Lc 24,13-35).

Aan de vooravond van het grote Jubileum van het nieuwe millennium zijn de ogen van ons hart gevestigd op Jezus in aanschouwing van zijn gelaat en worden we ertoe gebracht om samen met Petrus weer ons geloof te belijden met hernieuwd enthousiasme: "U bent de Messias, de Zoon van de levende God" (Mt 16,16). U bent het eeuwige woord van de Vader, die in de volheid van de tijd werd als wij en voor ons (vgl. Joh 1,14), geboren uit de heilige maagd Maria (vgl. Gal 4,4). U bent de Bruidgom die liefheeft en zichzelf geeft aan zijn kerk (vgl. Ef 5, 25). U onthult het gezicht van de Vader voor ons (vgl. Joh 1,18). U bent de Verlosser van de mensheid, de enige Redder van de wereld.

Vanuit deze geloofsbelijdenis, als onderdeel en uitbreiding van het ongebroken geloof van de kerk van alle volkeren en alle tijden, wordt ook in ons allen een vreugdevolle belijdenis van hoop geboren die zowel

onweerstaanbaar als geruststellend is. Verrezen en levende Heer, U bent de altijd nieuwe hoop van de kerk en van de mensheid. U bent de enige en ware hoop voor de mensenfamilie en voor de geschiedenis. Reeds in dit leven en in het leven dat komt bent u "de hoop op de heerlijkheid" onder ons (Kol 1,27). In U en met U vinden we de waarheid: ons leven heeft zin, gemeenschap is mogelijk, diversiteit kan tot verrijking worden en de macht van het koninkrijk is werkzaam in de geschiedenis en helpt de stad der mensheid te bouwen. De liefde geeft een eeuwige waarde aan menselijke inspanningen. Het lijden wordt redding gevend, het leven zal de dood overwinnen, de schepping zal delen in de heerlijkheid van de kinderen van God. Dit alles belijden wij in gemeenschap met u, broeders en zusters, die met ons één geloof deelt in Jezus de Heer.

Met u en tot het Europa waarin we met liefde leven en dat we zo zien hunkeren naar hoop – vaak bedreigd of gefrustreerd – zeggen wij weer de woorden die paus Johannes Paulus II sprak aan het begin van ons synodale werk: "Met het gezag dat komt van haar Heer herhaalt de kerk voor de mensheid vandaag: Europa van het derde millennium 'laat uw handen niet verslapen' (Sef 3,16); geef niet toe aan ontmoediging, aan denk- en levenswijzen die geen toekomst hebben, want wij stellen onze vaste hoop op het woord van God!"

Wij danken God voor de tekenen van hoop die aanwezig zijn in de kerk

3. Wanneer wij het 'evangelie van de hoop' aan u verkondigen, geleid door ons luisteren naar Gods woord en open voor de Geest bij het verstaan van de 'tekenen van de tijd', willen we u verzekeren dat de hoop waarvan Jezus de Heer zelf de bron is geen droom of utopie is. De hoop is reëel omdat

Jezus 'Emmanuel' is, God-met-ons. Hij is verrezen en voor altijd levend in zijn kerk, werkzaam voor de redding van het mensdom en de samenleving. Onze hoop is zeker: haar tekenen zijn concreet, waarneembaar en op een bepaalde manier tastbaar, omdat de Schepper Geest – door de gekruisigde en verrezen Heer als zijn eerste geschenk aan gelovigen achtergelaten – altijd aanwezig is. Hij is de Heer, de gever van het leven, en werkt zelfs vandaag effectiever en beter dan wij dat kunnen in het hart van de kerken en in de Europese maatschappij.

De kerk, juist omdat zij het lichaam en de bruid van Jezus Christus "onze hoop" is (1Tim 1,1), is in haar diepste wezen de gemeenschap van de hoop. Zij ontvangt voortdurend van de Heer de genade en kracht om zelfs aan het huidige Europa de hoop door te geven. Als wij kijken naar het dagelijkse leven van onze kerken kunnen we de vele 'tekenen van hoop' herkennen, zowel kleine als grote, die voortkomen uit de leven schenkende gave van de Geest.

Een 'teken van hoop' vormen de vele martelaren van alle Christelijke geloofsbelijdenissen, zowel van het Westen als van het Oosten, die in deze eeuw, zelfs tot op vandaag, hebben geleefd. Hun hoop was sterker dan de dood! Wij kunnen en willen niet hun getuigenis vergeten. Het is zeer kostbaar en absoluut noodzakelijk voor ons allemaal, want het herinnert ons eraan dat er zonder het kruis geen redding is en zonder te delen in de liefde van de gekruisigde Christus, die vergeeft, geen echt christelijk leven.

Een ander 'teken van hoop' is de volkomen heiligheid van zo vele mannen en vrouwen van onze tijd, niet alleen van hen die officieel door de kerk erkend zijn, maar ook die in de eenvoud van het dagelijks leven uit hun geloof in het evangelie hebben geleefd met onvoorwaardelijke toewijding.

Andere 'tekenen van hoop' zijn:

- de herontdekte vrijheid van de leringen van Oost-Europa die te danken is aan de profetische en beslissende bijdrage van de Heilige Vader. Deze vrijheid heeft nieuwe mogelijkheden geopend voor pastoraal werk, mede dankzij de heropleving van de roepingen tot priester of religieus, en daarmee nieuwe uitdagingen voor een volwassener gebruik van verantwoordelijkheid;
- de toenemende gerichtheid van de kerk op haar geestelijke zending en haar plicht de evangelisatie prioriteit te geven, ook bij het hanteren van de sociale en politieke situaties;
- de aanwezigheid en bloei van nieuwe bewegingen en groepen waardoor de Geest opwekt tot een christelijke levenswijze, welke veel meer gekenmerkt wordt door een evangelisch radicalisme en missionair élan;
- de bevordering van een vernieuwde inzet voor het evangelie en onbaatzuchtige bereidheid om te dienen, gewekt door dezelfde Geest in het meer traditionele bestaan van de kerk, zoals in de parochies, onder hen die een gewijd leven leiden, binnen de verenigingen van de leken, vanuit groepen opgezet voor gebed en het apostolaat en de verschillende gemeenschappen van jongeren;
- het toegenomen besef van medeverantwoordelijkheid die alle christenen betaamt, in de veelheid en complementariteit van hun gaven binnen de ene zending van de kerk;
- de groeiende aanwezigheid en activiteit van vrouwen binnen de structuren en het leven van de christelijke gemeenschap.

Met een diep gevoel van dankbaarheid aan de Heer signaleren we als een 'teken van hoop' de stappen vooruit op de oecumenische reis in waarheid, liefde en verzoening, ook al worden we geconfronteerd met grote moeilijkheden. We verwelkomen in het bij-

zonder met voldoening de 'gemeenschappelijke verklaring over gerechtigheid', die zal worden ondertekend in Augsburg op 31 oktober 1999 door afgevaardigden van onze kerk en van de Lutherse Wereldfederatie. Na vier eeuwen hebben we overeenstemming bereikt over bepaalde fundamentele waarheden met betrekking tot dit centrale aspect van ons geloof. We herinneren ons ook het warme onthaal voor de Heilige Vader bij zijn recente bezoek aan Roemenië.

Een ander 'teken van hoop' is de 'uitwisseling van geschenken' tussen de kerken van het Westen en die van het Oosten welke deze jaren zijn uitgegroeid tot wederzijdse geestelijke en pastorale verrijking voor een kerk die geroepen is om met 'beide longen' te ademen en wel met één hart vol liefde van Christus en van zijn Geest.

Onze gerichtheid op de Heer en beantwoording van onze roeping

4. De christelijke hoop waarvan wij u vertellen en getuigen, dierbare broeders en zusters, is naast een kans en concrete werkelijkheid ook een gave en een verantwoordelijkheid voor al onze kerken en gemeenschappen en voor ieder van ons.

In het licht van dit inzicht moeten wij gezamenlijk een nederig en moedig gewetensonderzoek doen, opdat we onze angsten en vergissingen erkennen, in alle ernst onze traagheid in het geloof belijden, en onze tekortkomingen, ontrouw en fouten.

Maar moge ons hart altijd van hoop vervuld zijn, in de zekerheid dat de Vader altijd vergeeft wie zijn zonden belijdt, en hij geeft hen een nadrukkelijke oproep tot bekering en vernieuwing van het leven.

Wees niet bang! De ernstige onverschilligheid tegenover godsdienst van zo vele Europeanen, het bestaan van zovelen zelfs in ons werelddeel die Jezus Christus en zijn

kerk nog niet kennen en niet gedoopt zijn, en de secularisatie – welke vele christenen vergiftigt die gewoonlijk denken, keuzes maken en leven 'alsof Christus niet bestond' – doven onze hoop beslist niet uit maar maken ons wel nederig en open voor vertrouwen op God alleen. Van deze barmhartigheid nu krijgen wij de genade en de oproep tot bekering.

Geliefde broeders en zusters in de Heer, wij vormen het pelgrimsvolk van God in het Europa van vandaag en morgen, in Christus' naam durven wij met vertrouwen te zeggen: Wend u weer tot de Heer en beantwoord met hernieuwd élan de apostolische en missionaire roeping die u bij het doopsel ontvangen hebt! Wij allemaal – bisschoppen, priesters, dekenen, gewijden en leken, mannen en vrouwen – en ieder naar zijn of haar gaven en verantwoordelijkheden, laten wij ons hart en ons leven wijden aan de grote en schitterende taak om met Christus te werken voor de redding, de vrijheid en het geluk van iedereen, en in het bijzonder onze broeders en zusters in Europa!

Tot u, priesters van onze kerken in Europa die met bewonderenswaardige toewijding het uw toevertrouwde ambt beleeft, richten wij met dankbaarheid en vertrouwen deze woorden: Laat de moed niet zakken en sta niet toe dat u door lusteloosheid wordt overmand! Volhard – volwaardig samenwerkend met ons bisschoppen – in uw onschatbare en onmisbare ambt, opgewekt en broederlijk samen met uw medepriesters en in royale samenwerking met hen die een gewijd leven leiden en met alle gelovige leken.

Broeders en zusters in de Heer, laten wij onze verantwoordelijkheid beleven met grotere eerlijkheid en geloofwaardigheid naarmate wij met groter vertrouwen voortgaan op onze oecumenische tocht. Mogen wij de banden herontdekken die ons verbinden met onze 'oudere broeders' van het joodse

geloof; laat ons meer openstaan voor een respectvolle en volwassen dialoog met mensen van een andere godsdienst en onze zendingsoopdracht intensiveren wanneer we in de hele wereld naar buiten treden (vgl. Mt 28,19-20).

Geroepen en gezonden om het 'evangelie van de hoop' te verkondigen, te vieren en te dienen

5. Opdat Europa zich de noodzaak van een ontmoeting met Christus mag realiseren roept de Heilige Vader ons geregeld op de taak van nieuwe evangelisering met grote inzet en klem op ons te nemen. Laten we dus onvermoeibaar zijn bij onze verkondiging, viering en dienst van het 'evangelie van de hoop'!

Verkondigen wij dat 'evangelie van de hoop'! Laten we, in een wereld die doof geworden is voor woorden en vaak niet in staat is zijn vertrouwen te stellen op iemand in wie we kunnen geloven, de geloofsbelijdenis van Petrus vernieuwen: "Heer, naar wie zouden we gaan? In uw woorden vinden we inderdaad eeuwig leven" (Joh 6,68). Vooral zichzelf verlaten ons op dit Woord dat gelezen, overdacht en gebeden wordt in de heilige Schrift. Laten wij in onze kerken ons inzetten voor een nieuwe impuls aan deze verkondiging door het getuigenis van ons leven, en voor prediking, catechese, theologisch onderzoek, eredienst en de dialoog tussen wetenschap en geloof. Laten we hen begeleiden die gedoopt willen worden of reeds geroepen zijn tot de beleving ervan in het dagelijks leven met een dringende behoefte aan de wegwijzers van het geloof. Laten we hen leren de leer van de kerk met openheid en volledige aanvaarding te ontvangen, zodat ons denken en doen overeenstemmen met het evangelie van Jezus.

Vieren wij het 'evangelie van de hoop'!

Laten we – in een maatschappij en cultuur die vaak gesloten is voor het transcendente, die verstikt is door de gerichtheid op consumptie en de slaaf van oude en nieuwe afgoderijen – met ontzag het gevoel voor 'mysterie' herontdekken. Laten we onze liturgievieringen vernieuwen, zodat zij tot een sprekender teken worden van de aanwezigheid van Christus de Heer. Laten we zorgen voor nieuwe ruimte voor stilte, gebed en beschouwing. Laten we terugkeren naar de sacramenten, vooral de eucharistie en de biecht, welke bronnen van redding en verzoening zijn, van vrijheid en van nieuwe hoop.

Staan wij in dienst van het 'evangelie van de hoop'! In een Europa gevangen door nieuwe vormen van egoïsme is de enige weg naar herstel van de hoop voor hen haar niet hebben die van persoonlijke en gemeenschappelijke werken van actieve caritas. Laat ons daarbij definitief kiezen voor de liefde! Laten we, met een leven dat een weerspiegeling en getuigenis is van de God die Liefde is, ons hart openen voor de zorg voor iedere broeder of zuster die lijdt of bang is, voor de liefde voor vooral de armen, en voor het delen van goederen door een eenvoudiger levenswijze. Laten we onze liefde ook openstellen voor het behoud en de ontwikkeling van de schepping, die Gods geschenk is aan ons en de toekomstige generaties. Laten we onszelf openstellen voor de onvoorwaardelijke en verantwoordelijke taak om de stad van de mensheid te bouwen in waarheid, gerechtigheid, vrijheid en solidariteit, de enige en eeuwige pijlers voor een vreedzaam menselijk samenleven.

Laten we de tekenen van hoop herkennen die tegenwoordig in Europa te zien zijn

6. Onze belijdenis van de hoop nodigt ons

uit nu een speciale blik op Europa te werpen, op zijn complexe geografische realiteit, maar vooral op zijn geschiedenis en cultuur, welke onlosmakelijk verbonden zijn met het christendom. Nogmaals, we kijken door de ogen van het geloof dat ons, zelfs bij de historische tegenstrijdigheden, in staat stelt de aanwezigheid te ontwaren van Gods Geest die het aanschijn van de aarde vernieuwt.

We staan allen voor dramatische en verontrustende situaties die het werk van de Geest en van het kwaad laten zien en hun volgelingen. We kunnen al die manieren niet vergeten waarop fundamentele mensenrechten zijn geschonden tussen personen, minderheden en volkeren – in het bijzonder ‘etnische zuiveringen’ en het belemmeren van vluchtelingen om naar hun huizen terug te keren – met de enorme omvang van ongerechtigheid, geweld en dood die onze eeuw in zijn laatste jaren bedreigen.

En toch zijn er in datzelfde Europa gebeurtenissen en redenen die ons grond voor hoop bieden.

We stellen met vreugde de groeiende openheid vast van volkeren voor elkaar, de verzoening tussen landen die vijanden waren en lange tijd haatgevoelens tegenover elkaar koesterden, de voortschrijdende openstelling voor de landen van Oost-Europa bij het zoekproces naar meer eenheid. Allerhande wederzijdse erkenning, samenwerking en uitwisseling zijn zodanig in ontwikkeling dat stukje voor stukje een cultuur, zelfs een Europees bewustzijn, wordt gecreëerd. Dit zal naar wij hopen, met name onder de jongeren, een gevoel van saamhorigheid tussen broeders en zusters stimuleren en de wil om mee te doen.

We merken op als een zeer positieve factor dat dit hele proces zich ontwikkelt langs democratische weg, op vreedzame wijze en in een geest van vrijheid die de rechtmatige verscheidenheid respecteert en waardeert en

die het groeiproces naar eenheid in Europa aanmoedigt en ondersteunt.

We verwelkomen met voldoening al hetgeen is gedaan om de voorwaarden en handelswijzen veilig te stellen voor de eerbiediging van de mensenrechten.

Ten slotte, in het kader van de gewettigde en noodzakelijke economische en politieke eenheid in Europa – en met het oog op de tekenen van hoop voortkomend uit de aandacht voor rechten en de kwaliteit van het leven – hopen wij echt dat, in creatieve trouw aan de humanistische en christelijke tradities van ons continent, het primaat van ethische en geestelijke waarden gegarandeerd zal worden. Deze wens komt voort uit onze vaste overtuiging dat er geen waarachtige en vruchtbare eenheid in Europa kan bestaan als deze niet gebouwd is op haar geestelijke grondvesten!

Voor dat alles danken wij God en hebben vertrouwen in de openheid van allen die werkzaam zijn in de verschillende instellingen van Europa voor de dialoog en samenwerking met onze kerken.

Als christenen wensen wij, en nodigen u daartoe uit, toegewijde Europeanen te zijn, bereid onze bijdrage te leveren aan het Europa van vandaag en morgen, als schatbewaarders van de kostbare erfenis die ons door de ‘founding fathers’ van een verenigd Europa werd nagelaten.

De oprechte liefde die wij herders hebben voor Europa brengt ons ertoe enkele oproepen te doen aan diegenen – met name op institutioneel, politiek en cultureel niveau – die een specifieke verantwoordelijkheid hebben voor de toekomst van ons continent:

- zwijg niet maar verhef uw stem tegen de schending van mensenrechten van individuen, minderheden en volkeren, te beginnen met het recht op godsdienstvrijheid;
- besteed heel bijzondere aandacht aan alles wat het leven aangaat, vanaf het

moment van de conceptie tot de natuurlijke dood, en het gezin gebaseerd op het huwelijk: dit zijn de funderingen waarop ons gemeenschappelijke Europese huis rust;

– bevorder met moed en hoge prioriteit het proces van Europese integratie door de kring van lidstaten van de Unie te vergroten, daarbij met wijsheid de historische en culturele verschillen van de volkeren in acht te nemen en het geheel en de eenheid van waarden te waarborgen welke Europa kenmerken in menselijke en culturele zin;

– speel in – met rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid en een groot gevoel van solidariteit – op het groeiende fenomeen van de migratie en zie er een nieuwe bron in voor de toekomst van Europa;

– stel alles in het werk om jongeren een echt menselijke toekomst te garanderen, met werk, cultuur en onderricht in morele en geestelijke waarden;

– houd Europa open voor alle landen ter wereld en ga door, binnen de huidige globalisering, met vormen van samenwerking die niet alleen economisch zijn, maar ook sociaal en cultureel. Verwelkom de oproep die wij, met de Heilige Vader, vernieuwen om de internationale schuld van de ontwikkelingslanden kwijt te schelden of minstens terug te dringen, zoals sommige landen al hebben gedaan.

Met het aanvaarden van deze en andere verantwoordelijkheden zullen de christelijke wortels van ons Europa en zijn rijke humanistische traditie nieuwe wegen kunnen vinden om uitdrukking te geven aan het waarachtige gemeengoed van individuen en de maatschappij.

Laat ons samen bidden voor Europa en voor de wereld

7. Terwijl we u, die dit leest en beluistert,

gaan verlaten zenden we ons gebed op tot de God van het leven, de hoop en de blijdschap.

Bid met ons: “Met heel mijn hart roem ik de Heer, met al mijn adem juich ik om God, mijn redder” (Lc 1,46-47).

Laat ons, zoals Maria, de Heer prijzen voor zijn barmhartigheid die van generatie op generatie overgaat op de mannen en vrouwen van onze dagen.

Onze God is trouw! Hij vergeet nooit de belofte die Hij heeft gedaan aan Abraham en zijn afstammelingen, en met de kracht van zijn barmhartige arm komt Hij altijd alle volkeren te hulp.

Hij leidt de menselijke geschiedenis en van eeuw tot eeuw brengt Hij zijn plan van liefde tot vervulling.

Als herders en broeders, gesterkt door deze zekerheden, vernieuwen wij onze overtuigde oproep:

Kerk van Europa: wees niet bevreesd! Maak uw verantwoordelijkheid waar! De tijd zal komen – en de tekenen zijn reeds te zien! – waarin het goede zal zegevieren over het kwaad. Zoals Maria zei in haar gebed van geloof en hoop, hovaardige volkeren en de trotsen van hart zullen uiteengedreven worden, de machtigen zullen van hun troon worden gestoten en de rijken zendt Hij ledig heen, terwijl de hongerigen in overvloed zullen ontvangen (vgl. Lc 1,51-53).

Kerk van Europa: vrees niet! De God van hoop laat u niet in de steek. Geloof in zijn reddende liefde! Hoop op zijn vergeving, vernieuwing en leven schenkende barmhartigheid!

Stel uw hoop op de Heer en u zult nooit in verwarring raken!

Vertaling: H. Lohman